

leta 260 po Krist. požgali, in kar ga je ostalo divjim Gotom, razdjali so ga še divjejši Turki v srednjem veku, da se zdaj komaj zna, kje da je stalo ponosno delo Azije.

2. Mauzolej. Mauzol, deželni poglavar perziški v Karii, je bil oženjen z Artemizijo. Oba ljubila sta se neizrečeno. Ko je pa Mauzol krog leta 379 ali 343 pred Krist. umerl, Artemizija ni bila več potolažiti. Iz prevelike ljubezni do svojega moža je ukazala Artemizija v Halikarnasu, poglavitem mestu dežele, spominek mu napraviti. Naj slavniši umetniki Grecije so se vdeležili pri tem spominku. Iz belega marmelna bil je izdelan, kterege so na otoku Paros kopali in je takrat ravno tako cenjen bil, ko današnje dni kararški iz zgornje Italije. Bil je ta spominek štirivoglat, na okoli je obsegel 412, visok je bil 180 čevljev. 36 stebrov je stalo okoli spominka in na sredi vsega je kipela na kviško piramida, na kateri je bilo 24 stopinj in na verhu neizrečeno umetno iz marmelna izrezani voz s štirimi konji. Artemizija je imenovala spominek svojemu možu na čast mauzolej, in od tega časa imenujejo še zdaj vse krasne spominke na grobéh mauzoleje.

3. Velikán na Rodu. Na otoku Rodu blizo brega male Azije so malikovali solnce. Svojemu bogu naj večo čast skazati, so sklenili Rodičani podobo iz železa uliti, ktera bi vse druge podobe temu bogu že posvečene (bilo jih je že tamkej 100) v velikosti prekosila in da sploh take nobeden vidilše ni bil. Izročili so to delo Charez-u iz mesta Lindus, učencu slavnega mojstra Lizippa. Umetnik se je medel 12 let, preden je tako zvano podobo „velikana“ dodelal. Delal je namreč od 292. do 280. leta pred Krist. 800 centov železa je šlo nek v to podobo. Visoka pa je tudi bila 70 vatlov; vsak perst je bil bolj močan, ko sploh možak čez pas, in le malokdo je zamogel pavec obseči. Umetnik pa te podobe ni ulil na enkrat, temveč zdaj roko, zdaj samo glavo itd. tako pa, da se je vse ujemalo od nog do glave. Znotraj je bila podoba votla in veliko vezi je bilo, da so posamezne dela skupaj držale. Postavili so ga na kraj lake (barkostaje). Vendar se Rodičani niso dolgo ponašali s svojim velikanom, ker že leta 224 pred Kristusom je vstal potres in velikanu je počilo koleno ter se je sosedel. Ptolomej, kralj egiptovski, je obljubil Rodičanom 3000 talentov zlata, 350 delavcev in 100 zidarskih mojstrov, ako postavijo zopet velikana na noge, ter vsako leto 40 talentov dati jim za delavce. Ker pa dopadlo ni bogovom, so opustili delo. Saraceni so ostanjke pobrali, ter jih nekemu judu iz Odese prodali. Z ostalimi kosci pa so naložili 900 velbljudov.

(Konec sledi.)

Ozir po svetu.

Od krimskih Tatarov kaj.

Mikavno je za vsacega omikanega človeka tiste kraje bolj natanko poznati, v kterih je silna vojska sedaj med Rusi in njim protivno armado Angležev, Francozov in Turkov. Krim je tista dežela, kamor so sedaj oči vsega sveta obrnjene. Že lani smo Krim popisali; zdaj naj potujejo častiti bravci še enkrat z nami po ti deželi; vidili bojo v kratkih čerticah življenje ondašnjih stanovavcov — Tatarov *).

V tatarskih mestih nahajaš zgolj ozke ulice, male, tesno jedna k drugi postavljene hišice nimajo nikakih okinj; zato pa lahko celo prednjo steno, ki iz samih lesenih zatvornic obstaja, doli spuščajo. S tim prihaja dosti svitlobe v hišo, in tako opravljajo vse svoje dela pred očmi vsih ljudi. Kar se pri nas v skrivne izbe umikuje, se postavlja tukaj na beli dan, da cela cesta vé, kaj se v hiši godí.

Zatvornice se ali na stran pomikajo, ali koj pred hišo ko mize in klopi spuščajo. V tej hiši vidimo tedaj, kako peki svoje testo mesijo in v peč vsajajo, čigar gorkoto na ulice čutimo. V onej tam vidimo, kako „buso“ (turško pijačo) delajo, da pravi slaj dobi. Tu sedi v svoji hišici krojač s svojimi pomagavci, ter pridno šiva ne porajtaje uličnih zijač. Ondi se nam cela kuhinja odkriva z vsim svojim orodjem in posodjem. Tu hlapé kotli in se evró jančki, sipaje svoj vabljeni duh na ulice, da bi lačne še bolj mikali in vabili. Memogredé si daš hitroma zajéti krožček juhe iz kotla, ki se celi dan kuha; jo sneš koj na klopi pred hišo; gorko pečenko uzameš seboj na pot — in odjužinal si. Kot krojači sedé sopet v tretji hiši čevljarji, kaparji, ašialčiki (ki posteljne odeje delajo) itd. Ondi le vidiš celo rodovino kovačevo: oče s kladvom tolče, mati meh goui, in otroci oglje, klešče in vodo donšajo.

Po štacunah je cela zaloga do zadnje puščice kupcu na ogled postavljena, in vse, kar koli je tatarska in turška umetnost izdelala, je naravnano lepo in ljubke tako, da vse, kakošno je in koliko je vsacega, na prvi pogled lahko razpoznaš. V obertnijskih štacunah pa koj zraven lahko vidiš, kako se ta cela roba dela. Naj čudneje so štacune s sedlarskimi in jermenarskimi izdelki, z umetno pletenimi nogajkami (korobači), kterih ročniki so s srebernim svilom in žlahnim rudečim usnjem kaj lepo okinčani; potem tobáčne štacune, kjer so vse baže tobaka, neizrečeno drobno in tanko rezanega, v velikih skladovih na ogled postavljene, in kjer se tudi krasne, iz mnogoterega lesa čuda umetno narejene lučne cevke prodajajo; — dalje branjevci, ki arbuse (nekake dinje), in buče in dinje in naj lepše sadje prodajajo. Kavarne imajo na ulično stran pokrite prehodišča, kjer celi božji dan srebajoči in puhajoči kavopivci sedé.

Samo po sebi se že tedaj razumeva, da je kaj kratkočasno in zavnemljivo, po ulicah tatarskega mesta se sprehajati. V iztočnih deželah imajo ceste res drug pomen, kakor pri nas; ker ondi so velike zorišča, po kterih vedno vsi hodijo in delajo vsim navzoč. V naših ulicah se potnik samotnega in zapuščenega čuti; — ondi pa je na cesti del celotíne, zdí se mu, da je vedno v občini z vsimi drugimi. Tukaj jim pač ni treba pisanih mestnih novín — vsaj se nič skrivaj ne godí. Vsaka novíca letí še gorka od ust do ust. In na cestah, oj! kolika množina različnih ljudi, ki se ko mravljinici semtertje gibljejo. In med vsimi veslajo tam pa tam ko velikanski labu lje „puščavne barke“ — poterpežljivi veljblodi, medlih očés, s svojim tovorom in celo tramo jezdcev na herbtu, skozi gnječo ljudi, ko ti od druge strani sopet cingljanje ruskih trojk na ušesa doní — to je življenje, da je veselje!

Novičar iz mnogih krajev.

Po zaukazu c. k. ministerstva dнарstva ima dohodkíni davek od prihodkov zemljišne odveze in od obrest (činžev) teh obligacij izmeriti tista davkova vradnija, pod ktero stanovališče davku podverženega posestnika spada. — Zastran šolskih praznikov (vakanc) na gimnazijah je c. k. ministerstvo nauka za vse dežele (razun Lombarško-Benečanskega in vojaške Granice) sledeče razglasilo: Med šolskim letom nima, zunaj nedelj in praznikov, še sledeče dni šola biti: o božiču 24. decembra, — pustni ponedelj in torek; kjer pa se takrat konča prva polovica šolskega leta, naj se dodá še pepelnica in sledeči četertek; — o veliki noči ni šole od srede pred veliko nočjo do srede po veliki noči; sicer vsak teden ni šole v sredo in saboto popoldne, ali namesto teh poldnevov celi četertek ne; — štiri dni med letom ima gimnazijalni vodja pravico šole odpustiti; — veliki šolski prazniki terpé dva mesca, in se povsod začnó 1. augusta in terpé do 1. oktobra, le na Primorskem, v Dalmaciji in Reki se začnó in jenjajo en mesec pozneje, v

*) Od lani „Novícam“ pridjanega zemljovida (karte) rusovskoturškega bojišča, ki nam je še zmiraj potreben, da vidimo: kje se to in uno godí, se v buknotiskarnici Blaznikovi še nekteri iztisi dobivajo po 12 kraje. Vred.